

Landbruks og matdepartementet
v/ postmottak@lmd.dep.no
Postboks 8007 Dep
0030 Oslo

Vår saksbehandler/tlf.
Trond Einar Pedersen/916 42 920

Vår ref.
22/3227-1

Oslo, 30. mars 2022

Deres ref.

Forskningsrådets innspill om Bionova

Regjeringen har igangsatt arbeidet med å opprette et Bionova og har i den forbindelse invitert sentrale virkemiddelaktører og FoU-institusjoner til å komme med innspill. Det er uttrykt ønske om innspill knyttet til Bionovas oppgaver og organisasjonsform, herunder;

- Hvilke kjerneoppgaver bør Bionova ha?
- Hvilke utfordringer løses ikke ved dagens virkemidler?
- Hvordan kan Bionova organiseres for best mulig målretting av innsats og størst mulig brukervennlighet og kostnadseffektivitet?

Forskningsrådet takker for muligheten til å gi innspill om Bionova. Vi vil berømme initiativet om å opprette "et verktøy for å bidra til klimatiltak i jordbruket" og som "også skal bidra til innovasjon og verdiskaping innen bioøkonomien knyttet til jordbruk, skogbruk og havbruk" for bærekraftig samfunnsutvikling og i en ramme av klima og natur.

Hvilke kjerneoppgaver bør Bionova ha?

Forskningsrådet mener Bionovas kjerneoppgave er å bidra til økt og mer effektiv produksjon og utnyttelse av norske biobaserte ressurser i en kontekst av bærekraft og verdiskaping for samfunn og næring. Dette handler om å iverksette bioøkonomi og sirkulærøkonomi i Norge, ref. regjeringens bioøkonomistrategi (2016) og Nasjonal strategi for en grøn, sirkulær økonomi (2021).

Bionova bør følge opp hovedgrepene i bioøkonomistrategien og prioritere (1) økt verdiskaping og sysselsetting, (2) reduksjon i klimagassutslipp, og (3) mer effektiv og bærekraftig ressursutnyttelse. Utover dette bør Bionova prioritere økt beredskap knyttet til norsk mat- og fødsikkerhet, og nye verdikjeder basert på det biologiske ressursgrunnlaget.

Bionovas innsats bør være finansiering av pilotering, demonstrasjon og oppskalering av ny teknologi for bioproduksjon. Ikke all aktuell teknologi er direkte klima- og energiteknologi, men nær all bioproduksjon har et potensial til karbonbinding (CCU). Bionova bør støtte pilot- og demonstrasjons- og oppskaleringsinvesteringer:

- i eksisterende og ny bioproduksjon,
- i effektiviserende klima- og energiteknologi
- i sirkulære, integrerte anlegg, som etablerer sirkulære forretningsmodeller i og rundt eksisterende og ny bioproduksjon.

Bionova innsats må videre være i tråd med bioøkonomikonseptet og dermed:

- favne biobasert næringsutvikling, verdiskaping og nye arbeidsplasser, med krav om at investeringer skal føre til reduksjon av klimagasser, binding av karbon og redusert klimapåvirkning
- likestille betydningen av innsats når det gjelder marine og landbaserte bioressurser,
- muliggjøre investeringer i både sektorspesifikke og sektorkryssende biobaserte aktiviteter og løsninger,
- vektlegge investeringer i sirkulære løsninger og forretningsmodeller, både i de små og fragmenterte enheter som preger biobasert virksomhet (primærnæringene landbruk, fiskeri og havbruk), og i større produksjons- og prosessanlegg,
- løfte frem bærekraftig forvaltning av naturressursene og omstilling fra produksjon basert på fossile ressurser til biobaserte ressurser.

Hvilke utfordringer løses ikke ved dagens virkemidler?

Utfordring knyttet til tilgang på risikokapital Implementeringen av bioøkonomien i Norge omfatter økt produksjon og utnyttelse av norsk biomasse fra hav og land, i mest mulig sirkulære kretsløp. Det siste tiåret har staten investert i forskning og innovasjon for å utvikle bioøkonomien gjennom satsinger hos bl.a. Forskningsrådet og Innovasjon Norge. Norges store biomasseproduserende arealer på land og til havs gir muligheter til svært mange ulike typer biomasseproduksjon som kan utnyttes til mat, fôr, industri og til energi. Erfaringen viser at mange lovende prosjekter stopper opp pga. manglende finansiering for å gå over i pilot-, demonstrasjons- og oppskaleringsfasen. Det er få markedsaktører i denne fasen og det er også mangel på statlige støtteordninger som kan understøtte risikofylte utviklingsinvesteringer i biosektoren. Det gjelder både i de kapitalsvake bionæringene som preges av fragmentering og små aktører (typisk, men ikke bare primærnæringene), men også både eksisterende og nye bionæringer/bedrifter. Både små og store næringsaktører må ha kretsløpstankegang og sirkularitet i sine forretningsmodeller. Dette kan omfatte etablering av integrerte anlegg, hvor restråstoff inngår/utnyttes i andre produksjoner, og i siste instans i energiproduksjon.

- Bionova må bidra med økonomisk risikoavlastning for utvikling, testing og oppskalering, for å bygge bro mellom viktig og lovende FoU-innsats og verdiskapingsmulighetene da det ikke finnes slike sektorspesifikke og etterspurte ordninger i dag.

Utfordring knyttet til sømløst samspill i virkemiddelapparatet. Bionovas rolle og investeringer må sees i sammenheng med øvrige sektorsatsinger og med virkemiddelapparatets innsats generelt, og knyttet til bioøkonomien spesielt. Bionova bør ikke overlappe, men komplementere og være i samspill med andre aktører i virkemiddelapparatet, jf. «helhetlige blikk for forskning og innovasjon innfor de biobaserte næringene» som er omtalt i Hurdalsplattformen. Det har over flere år vært arbeidet for at brukere av statens ulike støtteordninger skal oppleve at virkemiddelapparatet har tydelige roller, at virkemidler er sammenhengende og at det er enkelt å forholde seg til disse som bruker.

- Bionova må sees i sammenheng med dagens virkemiddelaktører (Forskningsrådet, Innovasjon Norge, SIVA, Enova, Gassnova, Doga, Nysnø,

Investinor etc.) for å sikre et sømløst tilbud om offentlig risikoavlastning til forskning, innovasjon, demo, pilotering, oppskalering og investering for norsk bioøkonomi.

Hvordan kan Bionova organiseres for best mulig målretting av innsats og størst mulig brukervennlighet og kostnadseffektivitet?

I organisering av Bionova er det flere momenter som bør gis oppmerksomhet. Gitt politiske mål om forenkling av virkemiddelapparatet for bedre effekt, mer sammenheng og forenkling for brukerne, bør det vurderes om verktøyet Bionova skal være en juridisk enhet eller en støtteordning som kan driftes innenfor det eksisterende virkemiddelapparatet. Som egen juridisk enhet kan man velge en modell ala Enova og organiseres som et statlig investeringselskap med en tydelig/synlig identitet.

Det bør imidlertid vurderes om verktøyet Bionova kan enten gis som et oppdrag til en av virkemiddelaktørene eller om en av disse kan være tjenesteleverandør og drifte tilbudet, og da gjerne der Bionova har egen forskrift og eget beslutningsorgan ala Regionale forskningsfond (eller også FFL/JA og FHF).

Innovasjon Norge og Forskningsrådet vil fullt ut kunne innlemme et slik oppdrag i sin virksomhet eller også levere tjenester til en juridisk enhet som Bionova. Vi antar at også et operativt samarbeid med Enova kan være mulig. Ved å spille på allerede etablerte tilskuddsforvaltere kan man oppnå rask etablering, god brukervennlighet og kostnadseffektivitet – samtidig som Bionova fremstår tydelig som et nytt verktøy for utviklingen av norsk bioøkonomi.

De nevnte virkemiddelaktørene har systemer for tilskuddsforvaltning, og det vil forenkle koordinering av virkemidler knyttet til forskning, innovasjon, demonstrasjon og oppskalering/investering, (ala Pilot-E, Grønn plattform og flere fellesutlysninger) og øke brukervennligheten om man spiller på disse erfaringene. Uansett selskapsform og organisering må Bionova-etableringen skje med grunnlag i evalueringer og /erfaring fra brukere av og aktører virkemiddelapparatet.

Med vennlig hilsen
Norges forskningsråd